

Soutujärvi—raudalle rakennettu kylä

Keskisessä Aunuksessa sijaitseva Soutujärven kylä on vanha asutuspaikka. Jo vuoden 1597 väestöluetteloon mukaan siellä oli 11 taloa. Tämä merkitsee, että kylällä on ikää noin 450 vuotta, luultavasti enemmänkin. Vajaan sadan vuoden kuluessa, vuoteen 1678, talojen määrä kaksinkertaistui. Varsinaisen kasvusäyksen Soutujärvelle antoivat järvimalmin jalostus ja Pietari Suuri.

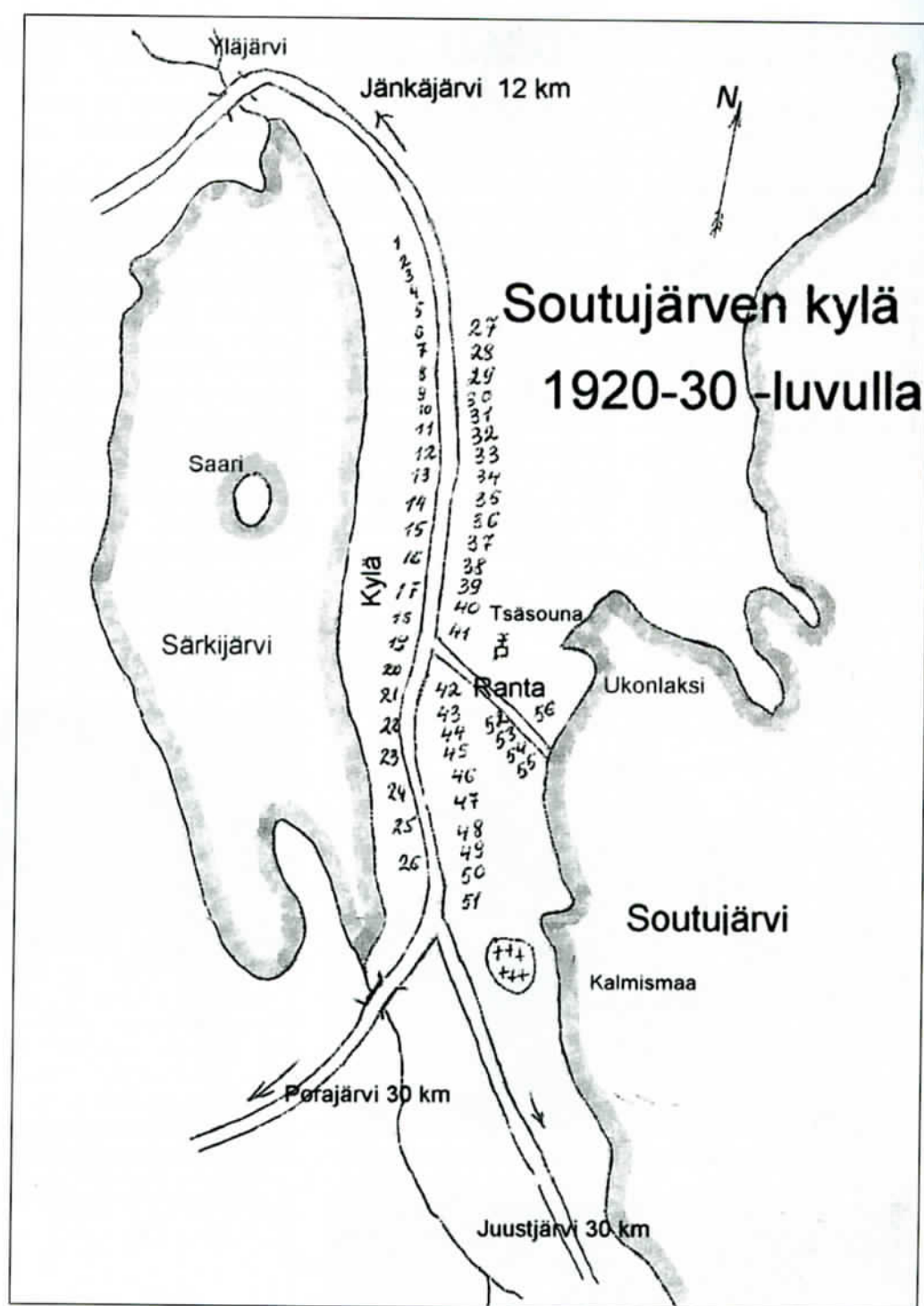
Pietari Suuren sodista alkoi Soutujärven nousukausi

Rautaa tarvittiin aina, mutta erityisen paljon juuri Pietari Suuren hallituskaudella, jolloin Venäjä kävi parikymmentä vuotta sotia (Suuri pohjan sota) Ruotsia vastaan. Tuohon aikaan Soutujärven kylä oli suurimmillaan. Taloja siellä oli vuoden 1707 väestöluetteloon mukaan peräti 125.

Kylä kasvoi raudan voimalla. Lähiseudun järvistä – Soutujärvestä, Hiisijärvestä ja Särkijärvestä – nostettiin malmia, joka kuljettiin kylään. Siellä rauta erotettiin järvimalmista pienissä maasuoneissa, rautahyteissä, joita lienee ollut useita kymmeniä nykyisen kylän kohdalla ja Särkijärven rannassa. Kaksi puuta (1 puuta = 16 kiloa) painavat rautaharkot leimattiin ja kuljetettiin suurella työllä Petroskoihin rautatehtaalte edelleen jalostettaviksi.

Rautakauden merkit yhä näkyvissä

Tuon valtavan uurastuksen merkkejä näkyy vieläkin kylän alueella. Kun Soutujärvellä yli puolet vuodesta asuva **Sulo Päätalo** ryhtyi rakentamaan perunakuoppaa, hän valitsi paikaksi sopivan näköisen maankohouman järveen viettävältä rinneeltä. Kohta kaivannosta al-

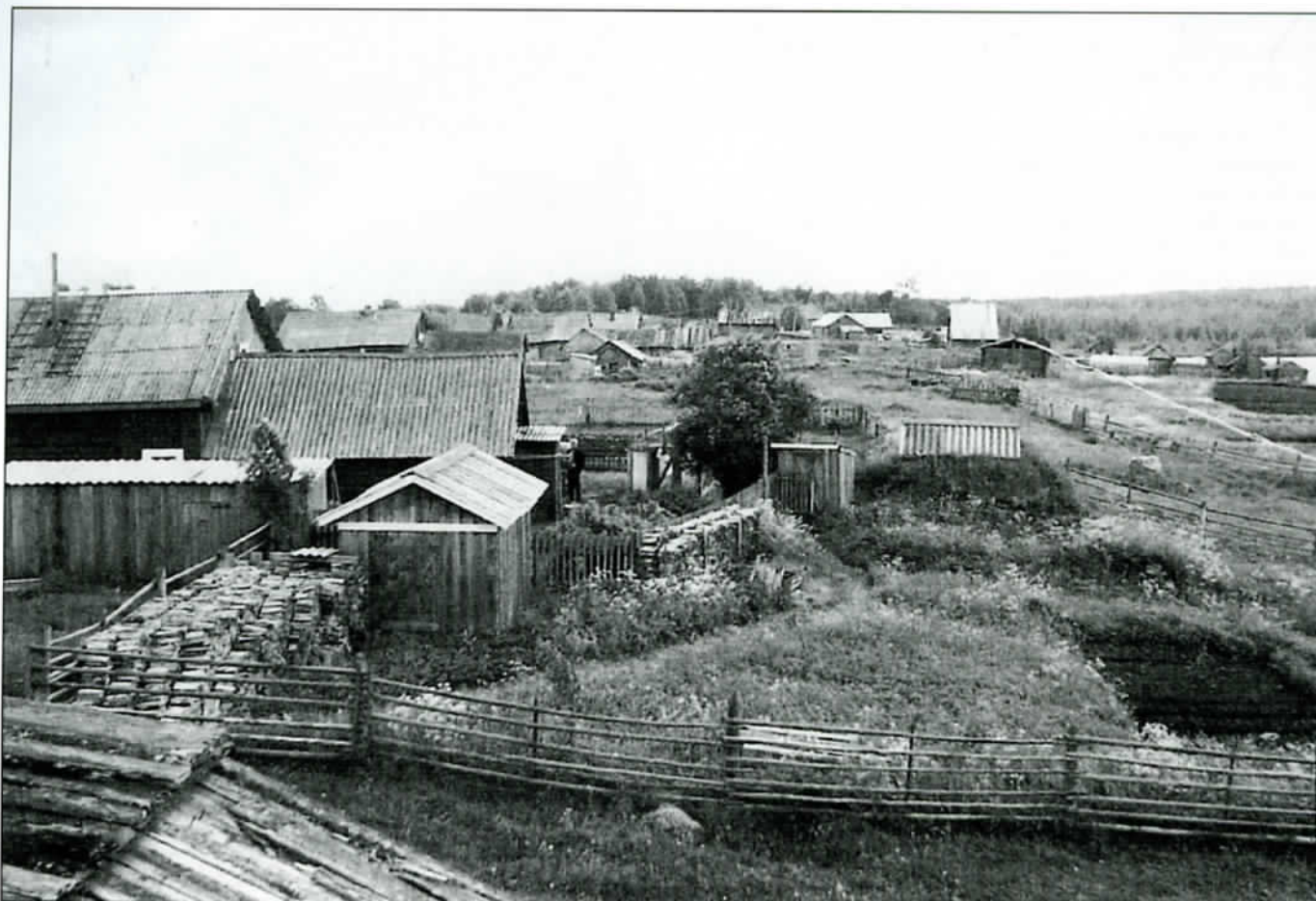
koi nousta hiiltä, mustuneita kiviä ja – raudankappaleita. Paikalla oli satoja vuosia sitten ollut järvimalmin sulatusuuni.

Vähän loitompana rannalla kohoaa melkein talonkokoinen, nurmen peittämä pyöreä kumpare. Se ei kuitenkaan ole, vaikka päältä päin niin luulisi, tavallinen mäennyppylä, vaan valtava kuonakasa;

etupäässä hiiltä, puoliksi palanutta puuta, kiviä ja multaa, vähän rautaakin. "Samanlaisia on tässä kylässä ainakin neljä", Sulo kertoo, ja jatkaa: "Tämän kuonavuoren kupeella oli aikanaan suuri asuintalo. Kun venäläiset myöhäksyllä 1941 polttivat kylän, tuli levisi myös tähän kuonavuoreen. Se paloi yli puoli vuotta pienentyen samal-

la kooltaan melkein puoleen. Tuli sammui vasta helmikuussa seuraavana vuonna."

Sittemmin raudan kysyntä väheni monistakin syistä. Valmistusmenetelmät paranivat, hinta aleni, rautaa tuotiin ulkomailta eikä syrjäseuduilla, tietttömiä taipaileiden takana toimineiden järvimalmisulattojen toiminta enää kannattanut. Mal-

Yleisnäkymä Soutujärven kylään etelän suuntaan. Etualalla Sulon talo, ulkorakennukset ja kasvihuoneet.

minnosta väheni Soutujärvelläkin ja kylä alkoi supistua. Suuruuden päivät jäivät taakse.

Autioituvan kylän historia saatu talteen

Kuitenkin vielä ennen viime sotia kylässä oli vielä lähes 60 taloa, ja 258 asukasta – 123 miestä ja 135 naista. Talot sijaitsivat kahden järven, Särkijärven ja Soutujärven välisellä kannaksella. Kylänosa oli kaksi, Kylä ja Ranta (kts. karttapiirros). Kotiseutuhistoriasta kiinnostunut Sulo on kerännyt vanhoilta kantasukailta tiedot taloista ja niiden isännistä 1920–1930-luvulta. Eniten apua hän sai Soutujärven vanhimmilta asukkailta Jegor Nikitanpoika Prokkojeviltä, joka kuoli viime keväällä yli 90-vuotiaana, sekä tämän vaimolta Matrena Iivanantytär Denisovilta, synt. 1918 naapurikylässä Jänkäjärven. Jegor oli oman kylän poikia Rannan kylästä.

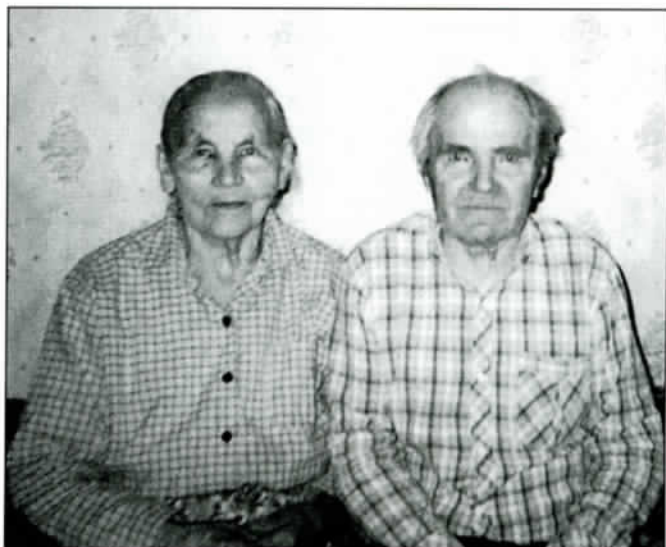
Jänkäjärven on matkaa noin 12 kilometriä. Nykyään ei siellä, entisessä kirkkölässä, ole vakituksia eläjiä lainkaan, vain mökkilläisiä kesäaikaan. Soutujärvellä eletään sentään talvelakin kolmessa talossa kahdeksan hengen voimin.

1920–30 -lukujen vaihteessa Soutujärvessä oli Jegor Prokkojevin, Sulon pitkäaikaisen kalakaverin, mukaan, 56 taloa. Talojen isäntien nimet ovat seuraavat (numerot viittaavat karttapiirroksen):

1) Titov M. T, 2) Izotov I. I, 3) Maksimov S. I, 4) Kostin F. I, 5) Martinov A. S, 6) Tervo I. A, 7) Bubujev F. I, 8) Fedotov F. F, 9) Martinov A. P, 10) Prokkojev I. F, 11) Moshnikov F. S, 12) Stepanov I. N, 13) Stepanov F. I, 14) Karpov K. M, 15) Karpov P. V, 16) Varfolomejev I. V, 17) Varfolomejev K. V, 18) Osipov I. L, 19) Moshnikov N. G, 20) Karpov V. M, 21) Varfolomejev J. V, 22) Fadejev K. A, 23) Fadejev F. M, 24) Ustinov

V. M, 25) Fadejev V. I, 26) Moshnikov V. K, 27) Izotov N. I, 28) Titov I. T, 29) Jefimov N. J, 30) Mishukov I. I, 31) Vedenejev M. T, 32) Mishukov A. I, 33) Gavrilov S. G, 34) Maksimov F. I, 35) Ustinov M. I, 36) Stepanov I. D, 37) Ustinov M. A, 38) Stepanov S. I, 39) Niko-

nov M. A, 40) Moshnikov M. N, 41) Pavlov J. T, 42) Vedenejev S. I, 43) Varfolomejev V. V, 44) Fadejev J. K, 45) Moshnikov J. S, 46) Moshnikov P. P, 47) Moshnikov G. I, 48) Nikonov A. A, 49) Fadejev T. J, 50) Varfolomejev S. V, 51) Nikonov N. A, 52) Fadejev V. I,

Jegor Nikitanpoika Prokkojev (†) ja hänen vaimonsa Matrena Iivanantytär o.s. Denisova, kotoisin Jänkäjärvenstä. (kuva: Sulo Päätalo).

53) Prokojev F. A, 54) Prokojev N. J, 55) Kalistratov V. A, 56) Bunujev S. M.

Luettelosta näkee, että esimerkiksi Moshnikovit asuivat seitsemässä talossa, Fadejevit kuudessa ja Varfolomejevit viidessä talossa. Ne olivat kylän suurimpia sukuja.

Ennen vanhaan Soutujärven kylä kuului Seesjärven pogostaan. Kylässä oli tsaouna ja pappi pari kertaa vuodessa jumalanpalveluksia pitämässä ja lapsia kastamassa. Myöhemmin rakennettiin kirkko Jänkäjärven kylään. Soutujärveläisistä tuli nyt tämän uuden seurakunnan jäseniä ja pappi kävi heidän luonaan entistä useammin. Kylän pruasniekka oli Iljan päivä.

Neuvostovalta ja Stalinin vainovuodet

Vallankumouksen jälkeen kirkkojen toiminta lakkautettiin. Niin kävi tietysti Jänkäjärven kirkollekin. Heinäkuussa 1937 Jänkäjärven ja Soutujärven kylien yleisessä kokouksessa tehtiin päätös, että kyläläiset eivät tarvitse "pimityslaitosta, vaan klubin." (Punainen Karjala 13.7.1937). Liioin ei Soutujärven vanhasta tsaounasta ole enää jäljellä juuri mitään.

Soutujärven uudeksi kyläjuhlaiksi Iljan päivän sijaan tuli 9. päivä lokakuuta ja nimeksi yksinkertaisesti "Uusi pruasniekka." Vuonna 1931 perustetun kolhoosin nimi oli "Punainen tähti".

Suuri terrori vuosina 1937–38 sivusi myös tätä kylää. Soutujärvestä katosi tietymättömiin peräti 19 talon isännät, joista kolme sai 10 vuoden pakkotyötuomion, toiset ammuttiin. Aina-kin kahdeksan uhreista on haudattu Sandarmohiin Karhumäen lähelle. Ammuttujen joukossa oli mm. seuraavien perheiden miesväkeä: Bunujev, Karpov, Maksimov, Moshnikov, Osipov ja yksi naisenkin, Nikonovan emäntä Jevdokija Makarovna Justjärven kylästä. (tiedot kirjasta Tšuhin–Dimitrijev:

Muistoina parinsadan vuoden takaa kylän "rauta-ajalta" on vieläkin jäljellä useita suuria kuonavuoria, joista tämä on aivan kylän keskellä. Ylhäällä näkyy kyläläisten perunakellareita.

Sulo Päätalo kylän pohjoispäässä sijaitsevan suuren kuonavuoren ääressä.

Pominalnie spiski Karelii, 2002).

Jatkosodan aikaan, 17. lokakuuta 1941 neuvostojoukot polttivat perääntyesään Soutujärven kylän tuhkaksi. Kylään ei jäänyt polt-

topartion jäljiltä ainoatakaan rakennusta. Asukkaat oli ehditty evakuoida itään. Polttopartion listalla oli useita kyliä, mutta se ehti tehdä työnsä vain Soutujärvestä: suomalaisten nopean etene-

misen takia partio uhkasi näet jäädä linjojen taakse, ja se oli vetäydyttävä metsiä pitkin omiensa puolelle.

Sota vei puolet kyläläisistä; miehiä kaatui taiste- luissa, vanhuksia ja lapsia

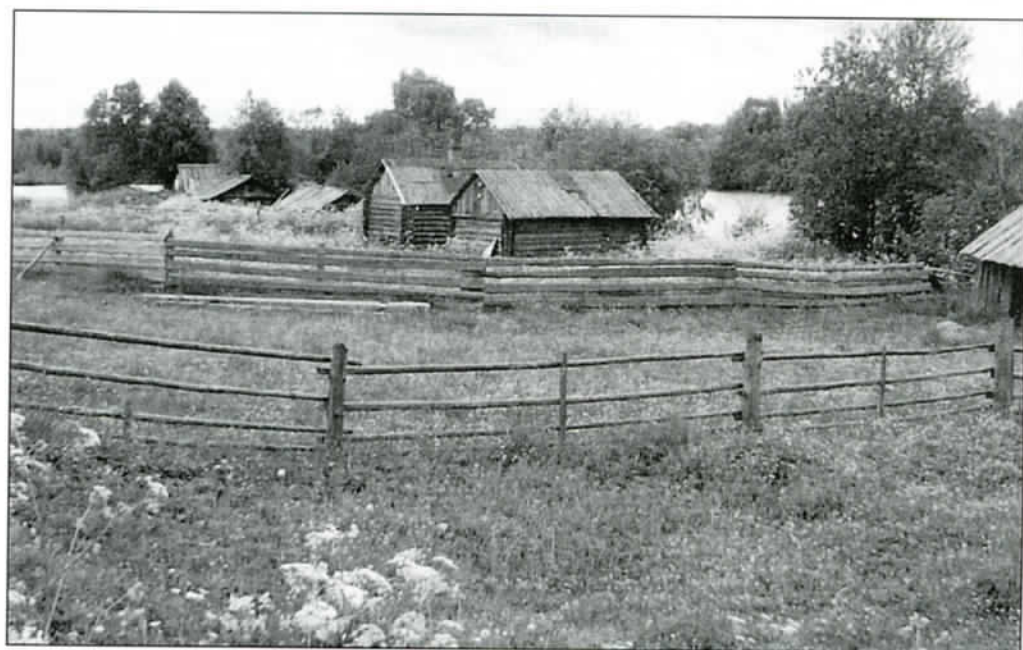

Vanhaa Soutujärveä vuodelta 1919. Kuvassa näkyvissä taloissa elivät Prokkojevit, oikeanpuoleisessa (Jormasen koti, nro 54) Jegor Nikitanpoika, vasemmanpuoleisessa (Iljasen koti, nro 53) myös Prokkojevit. Taustalla näkyy kuusikon keskellä kylän tsasouna. Siinä toimi neuvostovallan aikana mm. leipomo. Kuusikko ja myös tsasouna paloivat vuonna 1941. Nykyään paikalla kasvaa lehtipuita.

meneyti evakkotiellä. Rauhahan tultua ja olojen vähän vakiinnuttua kotikonnuille palasi pääasiassa naisväkeä lapsineen sekä muutama invalidimies. Kylää ruvettiin toki rakentamaan uudestaan, mutta ei se enää entiselleen elpynyt. Taloja on nykyään 23. Niistä suurin osa on autioina, muutamissa asutaan kesäaikaan. Talvella eläjiä on vain kolmessa talossa yhteensä kahdeksan henkeä.

*

Vielä muutama sana Sulo Päätalosta, tämän kyläjutun alkuun alkuunpanijasta ja tietojen hankkijasta. Sulo on syntynyt Vienassa, Jyväskylän kylässä vuonna 1936, työskennellyt puhelin-alalla ja asunut Petroskoissa vuodesta 1965. Soutujärvestä hän osti talon vuonna 1983 ja on kätevästi miehenä laittanut sen erinomaiseen kuntoon. Siinä hän nyt

Kylyjen rivistöä Särkijärven rannassa.

eläkkeellä ollessaan vuodesta 1990 asuu vaimonsa kera vuosittain huhtikuulta lokakuulle saakka. Suomessa Sulo on käynyt useita kerto-

ja monia sukulaisiaan tervehtimässä. Nyt matkat ovat jääneet vähemmälle terveysystistä, ei vähiten vaimonvakavan sairauden takia.

SULO PÄÄTALO
Täydennykset:
Sakari Vuoristo